

แบบรายงานผลการฝึกอบรมฯ ในประเทศ ในหลักสูตรที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด

ตามหนังสืออนุมัติที่ กท ลงวันที่ ๐๖๐๒.๔/ว.๑๗๗๖ ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
ซึ่งข้าพเจ้า (ชื่อ - สกุล) นางสาวอรุณรัตน์ นามสกุล ม่วงท่า
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ สังกัด กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินและรับส่งต่อ
กอง โรงพยาบาลราชพิพัฒน์ สำนัก/สำนักงานเขต สำนักการแพทย์
ได้รับอนุมัติให้ไป (ฝึกอบรม/ประชุม/ดูงาน/ปฏิบัติการวิจัย) ในประเทศ
หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน รุ่นที่ ๓
ระหว่างวันที่ ๒๑ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๒๒ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖
ณ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ เบิกค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๖๕,๐๐๐ บาท

ขณะนี้ได้เสร็จสิ้นการฝึกอบรมฯ แล้ว จึงขอรายงานผลการฝึกอบรมฯ ในหัวข้อต่อไปนี้

๑. เนื้อหา ความรู้ ทักษะ ที่ได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมฯ
๒. การนำมาใช้ประโยชน์ในงานของหน่วยงาน / ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางาน
๓. ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรมฯ ดังกล่าว (เช่น เนื้อหา/ความคุ้มค่า/วิทยากร/
การจัด หลักสูตร เป็นต้น)

(กรุณาแนบเอกสารที่มีเนื้อหาครบถ้วนตามหัวข้อข้างต้น)

ลงชื่อ อรุณรัตน์ ม่วงท่า ผู้รายงาน
(นางอรุณรัตน์ ม่วงท่า)

รายงานการศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย ในประเทศ และต่างประเทศ
(ระยะสั้นไม่เกิน ๙๐ วัน และ ระยะยาวตั้งแต่ ๙๐ วันขึ้นไป)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ ชื่อ - นามสกุล นางสาวอรุณรัตน์ ม่วงท่า

อายุ ๒๙ ปี การศึกษาปริญญาตรีพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ

หน้าที่ความรับผิดชอบ (โดยย่อ)

ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลฉุกเฉินในโรงพยาบาล (Emergency Department) และการดูแลผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล (Pre-hospital care)

๑.๒ ชื่อเรื่อง / หลักสูตร หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน

เพื่อ ศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย

งบประมาณ เงินงบประมาณกรุงเทพมหานคร

เงินบำรุงโรงพยาบาล

ทุนส่วนตัว

จำนวนเงิน ๖๕,๐๐๐.-บาท

ระหว่างวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ - ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ รวมระยะเวลา ๑๒๔ วัน

สถานที่ ณ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

คุณวุฒิ / วุฒิบัตรที่ได้รับ ประกาศนียบัตร การพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน
การเผยแพร่รายงานผลการศึกษา / ฝึกอบรม / ประชุม สัมมนา ผ่านเว็บไซต์สำนักงานการแพทย์ และกรุงเทพมหานคร

ยินยอม

ไม่ยินยอม

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกอบรม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย (โปรดให้ข้อมูลในเชิงวิชาการ)

๒.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไป

หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉินจัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะของพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินทั้งในระยะก่อนถึงโรงพยาบาล ในโรงพยาบาล และการส่งต่อผู้ป่วยระหว่างโรงพยาบาล โดยประยุกต์ใช้ความรู้ด้านนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ฉุกเฉินสถานการณ์ปัญหาสุขภาพฉุกเฉิน รวมทั้งบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน สามารถประเมินและจัดการทรัพยากรเพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินได้ทั้งในภาวะปกติและในภาวะภัยพิบัติ ใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน ประยุกต์ใช้ข้อมูลในการปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินรวมทั้งสามารถประสานงานกับทีมบุคลากรทางการแพทย์ฉุกเฉิน

๒.๒ เนื้อหา

วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีสมรรถนะและทักษะเฉพาะ ดังนี้

ด้านจริยธรรม จรรยาบรรณ และกฎหมาย ปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาล เวชปฏิบัติฉุกเฉิน โดยใช้หลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

๑. มีส่วนร่วมในการจัดระบบ เพื่อการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมสำหรับผู้ป่วยฉุกเฉิน
๒. พึงทักษ์สิทธิ์เพื่อให้มีการจัดลำดับการเข้าถึงการรักษาพยาบาลตามระดับความรุนแรงของผู้ป่วย ที่มีจำนวนและสมรรถนะของพยาบาลและบุคลากรอื่นตามมาตรฐานที่สภาการพยาบาลกำหนด
๓. แก้ไขปัญหาจริยธรรมที่ยุ่งยากซับซ้อน มีความจำกัดด้านระยะเวลา ทรัพยากร ความเชื่อ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมทั้งกรณี que ผู้ป่วยไม่สามารถรับผิดชอบหรือตัดสินใจด้วยตนเองได้ หรือไม่สามารถหา ผู้มีสิทธิโดยชอบธรรมได้

๔. พึงทักษ์สิทธิ์ของผู้ป่วยและญาติ ในการได้รับข้อมูลและการรักษาความลับของผู้ป่วยฉุกเฉิน

ด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ บุรณาการศาสตร์ทางการพยาบาลศาสตร์ ที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานเชิงประจักษ์ทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลในผู้ป่วยฉุกเฉิน

๑. คัดแยก ตัดสินใจ สั่งการ และปฏิบัติการพยาบาลฉุกเฉินทั้งใน นอกและระหว่างโรงพยาบาล ครอบคลุมภาวะปกติและสาธาณภัย
๒. ดักจับปัญหาสุขภาพฉุกเฉินได้อย่างแม่นยำรวดเร็วและจัดการลดอันตรายและการเสียชีวิตที่ ป้องกันได้
๓. บริหารกลุ่มยาสำคัญและสารน้ำที่ใช้รักษาผู้ป่วยฉุกเฉิน และในกลุ่มผู้ป่วย Stroke, STEMI, Sepsis, Trauma ได้

๔. ปฏิบัติการช่วยชีวิตขั้นสูง (Advanced Life Support) ในผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ

๕. มีความไวต่อการจัดการให้การพยาบาลผู้ป่วยติดเชื่อและผู้ที่มีปัญหาเชื่ออุบัติใหม่

ด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพสาขาทางคลินิก เป็นผู้มีความรู้และทักษะเฉพาะใฝ่รู้ค้นคว้าและ พัฒนาตนเองในการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉินได้อย่างต่อเนื่อง มีจริยธรรมและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ยอมรับนับถือ และเห็นถึงคุณค่าความแตกต่างของบุคคลโดยไม่แบ่งแยก มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพ

ด้านภาวะผู้นำ การจัดการ และการพัฒนาคุณภาพ ให้ทิศทางและสนับสนุนการทำงานของทีม การรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน เป็นต้นแบบในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแรงบันดาลใจในการ ปฏิบัติการพยาบาล มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ โครงสร้างและสถานการณ์ และวางแผนในการปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการ

ด้านวิชาการและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ทางคลินิก ออกแบบการพยาบาลสำหรับผู้ป่วยฉุกเฉิน รายบุคคล

- ประมวลประสบการณ์ และหลักฐานเชิงประจักษ์ทางคลินิก เพื่อออกแบบวางแผน และให้การ รักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

- นำเสนอผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติการพยาบาล ถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ

- สื่อสารข้อมูลที่เป็น real time ระหว่างทีมสุขภาพ เพื่อวางแผนการรักษาพยาบาลร่วมกัน
- สื่อสารสถานะสุขภาพในภาวะฉุกเฉินกับผู้ป่วยและครอบครัว เพื่อให้สามารถวางแผนเตรียมรับสถานการณ์สุขภาพที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
- มีส่วนร่วมในการสื่อสารข้อมูลเพื่อเตือนหรือปกป้องชุมชนและสังคมจากภัยพิบัติที่อาจมีผลให้เกิดผู้ป่วยฉุกเฉิน

ด้านเทคโนโลยี และสารสนเทศ

- บันทึกข้อมูลทางการแพทย์ที่มีความชัดเจนถูกต้อง ครอบคลุมทั้งด้าน การเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพ การจัดการทางการแพทย์และการพยาบาลเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งผลลัพธ์การพยาบาลอย่างต่อเนื่อง
- วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางคลินิกของผู้ป่วย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการพยาบาล
- มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการใช้เทคโนโลยีและ/หรือปัญญาประดิษฐ์ในการพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินด้านสังคม มีบุคลิกที่มีความเป็นมิตร สร้างความไว้วางใจ และความน่าเชื่อถือ ทำให้อบอุ่น มีความเห็นอกเห็นใจ กับญาติผู้ป่วยและทีมสุขภาพ

ระบบการพยาบาลฉุกเฉิน ECS (Emergency Care System)

หมายถึง ระบบการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินได้รับการดูแลรักษาที่มีคุณภาพและป้องกัน ภาวะทุพพลภาพ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งในภาวะปกติและภาวะภัยสุขภาพด้านต่างๆ ประกอบด้วย

๑. การป้องกันก่อนเกิดเหตุ (Prevention)
๒. การดูแล ณ จุดเกิดเหตุ (Pre-hospital care)
๓. การดูแลรักษาในโรงพยาบาล (In-hospital care)
๔. การส่งต่อ (Interfacility transfer)
๕. การจัดระบบบริหารกรณีเกิดอุบัติเหตุหมู่ (Mass Casualties Incident) และการเตรียมแผนรองรับภัยพิบัติของโรงพยาบาล (Disaster preparedness & hospital preparedness for Emergency)

๑. การป้องกันก่อนเกิดเหตุ (Prevention)

การวางแผนบริหารจัดการ (Planning)

- ทำแผน : ประชุม จัดทำ ทบทวนแผนอย่างสม่ำเสมอ
- สื่อแผน : สร้างสื่อที่อธิบายแผนให้จำและเข้าใจง่ายในทุกระดับ
- ซ้อมแผน : ซ้อมสถานการณ์หลายครั้งจนเกิดความคุ้นเคย
- ปรับแผน : ปรับปรุงแก้ไขข้อเสีย ข้อจำกัดของแผนให้ดียิ่งขึ้น

๒. การดูแล ณ จุดเกิดเหตุ (Pre hospital care)

หลักการปฏิบัติการแพทย์ฉุกเฉิน

การปฏิบัติการแพทย์ฉุกเฉิน (Pre hospital care) มีขั้นตอนที่เป็นมาตรฐานสากลที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการออกแบบตราสัญลักษณ์ของนักกู้ชีพ ที่ใช้เครื่องหมายแห่งเหลื่อมหกแฉกสีน้ำเงิน มีรูปงูพันไม้คทาอยู่กลางแห่งเหลื่อมหกแฉก (Star of Life) ซึ่งแต่ละแฉกหมายถึงระบบการทำงานของหน่วยแพทย์กู้

ซีพินันเองโดยผู้ที่ทำการออกแบบคือ Mr.Leo R. Schwartz และได้จดลิขสิทธิ์นำออกใช้เมื่อ ๑ ก.พ.๑๙๗๗ โดยที่ ลิขสิทธิ์จะมีผลบังคับใช้เป็นเวลาสี่สิบปีนับตั้งแต่วันประกาศใช้และหลังจากนั้นบุคคลทั่วไปสามารถใช้งานได้โดยไม่ต้อง ขออนุญาตในการใช้งาน ดังนั้น จะเห็นได้หน่วยงานด้านการแพทย์ฉุกเฉินต่างๆได้ใช้สัญลักษณ์ Star of Life เป็น เครื่องหมายของหน่วยอย่างแพร่หลายเพื่อบ่งบอกถึงลักษณะขั้นตอนการทำงานของระบบการแพทย์ฉุกเฉินนั่นเอง

ขั้นตอนการปฏิบัติงานในระบบการแพทย์ฉุกเฉินทั้ง ๖ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การเจ็บป่วยฉุกเฉินและการพบเหตุ (Detection)
๒. การแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือ (Reporting)
๓. การออกปฏิบัติการของชุดปฏิบัติการฉุกเฉิน (Response)
๔. การรักษาพยาบาล ณ จุดเกิดเหตุ (On Scene care)
๕. การลำเลียงขนย้ายและให้การดูแลระหว่างนำส่ง (Care in transit)
๖. การนำส่งสถานพยาบาล (Transfer to the definitive care)

การเจ็บป่วยฉุกเฉินและการพบเหตุ (Detection) การเจ็บป่วยฉุกเฉินเป็นเหตุที่เกิดขึ้นอย่างไม่สามารถ คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ แม้ว่าจะสามารถเตรียมการป้องกันได้ก็ตาม การส่งเสริมหรือจัดให้มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในการตัดสินใจแจ้งเหตุเมื่อพบเหตุ ซึ่งผู้นั้นอาจเป็นผู้เจ็บป่วยเองหรือคนข้างเคียง เป็นเรื่อง ที่จำเป็นมาก เพราะว่า จะสามารถทำให้กระบวนการช่วยเหลือมาถึงได้รวดเร็ว ตรงกันข้ามหากล่าช้า นานที่สำคัญต่อชีวิตของผู้ป่วยฉุกเฉิน จะหมดไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งสายเกินแก้ไขได้

การแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือ (Reporting) การแจ้งเหตุที่รวดเร็วโดยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีหมายเลขที่จำได้ง่ายเป็นเรื่องที่จำเป็นมากเช่นกัน เพราะว่าเป็นประตูเข้าไปสู่การช่วยเหลือที่เป็นระบบ แต่ผู้แจ้ง เหตุอาจจะต้องมีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง รวมทั้งมีความสามารถในการให้การดูแลขั้นต้นตามความ เหมาะสมอีกด้วยการออกปฏิบัติการของหน่วยการแพทย์ฉุกเฉิน (Response) หน่วยปฏิบัติการซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือระดับหน่วยปฏิบัติการขั้นพื้นฐาน (Basic Life Support , BLS) กับ ระดับหน่วยปฏิบัติการขั้นสูง (Advance Life Support , ALS) จะต้องมีความพร้อมเสมอที่จะออกปฏิบัติการตามคำสั่งและจะต้องมีมาตรฐานกำหนด ระยะเวลาในการออกตัว ระยะเวลาการเดินทาง โดยศูนย์รับแจ้งเหตุจะต้องคัดแยกระดับความรุนแรงหรือความ ต้องการของเหตุและสั่งการให้หน่วยปฏิบัติการที่เหมาะสมออกปฏิบัติการ

การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุ (On scene care) หน่วยปฏิบัติการจะทำการประเมินสภาพแวดล้อม เพื่อความปลอดภัยของตนและคณะประเมินสภาพผู้ป่วยฉุกเฉินเพื่อให้การดูแลรักษาตามความเหมาะสมและให้ การรักษาพยาบาลฉุกเฉินตามที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ผู้ควบคุมระบบ โดยมีหลักในการดูแลรักษาว่าจะไม่เสียเวลา ณ จุดเกิดเหตุจนจนเป็นผลเสียต่อผู้ป่วย กล่าวคือ ในผู้ป่วยบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจะเน้นความรวดเร็วในการนำส่ง มากกว่าผู้ป่วยฉุกเฉินทางอายุรกรรม

การลำเลียงขนย้ายและการดูแลระหว่างนำส่ง (Care in transit) หลักที่สำคัญยิ่งในการลำเลียงขนย้าย ผู้ป่วย คือ การไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บซ้ำเติมกับผู้ป่วย ผู้ลำเลียงขนย้ายจะต้องผ่านการฝึกอบรมเทคนิควิธีมาเป็น อย่างดี ในขณะที่ขนย้ายจะต้องมีการประเมินสภาพผู้ป่วยฉุกเฉินเป็นระยะๆ ปฏิบัติการบางอย่างอาจกระทำบนรถ ในขณะที่ลำเลียงนำส่งได้ เช่น การให้สารน้ำ การตาม

การนำส่งสถานพยาบาล (Transfer to definitive care) การนำส่งไปยังสถานที่ใดเป็นการชี้ชะตาชีวิต และมีผลต่อผู้ป่วยฉุกเฉินได้เป็นอย่างมาก การนำส่งจะต้องใช้ดุลยวิจว่าโรงพยาบาลที่จะนำส่งสามารถรักษาผู้ป่วยฉุกเฉินรายนั้นๆ ได้เหมาะสมหรือไม่ มิฉะนั้นแล้ว เวลาที่เสียไป กับความสามารถที่ไม่ถึงและความไม่พร้อมของสถานพยาบาลนั้นๆ จะทำให้เกิดการเสียชีวิต พิการ หรือปัญหาในการรักษาพยาบาลอย่างไม่ควรจะเกิดขึ้น

๓. การดูแลรักษาในโรงพยาบาล (In - hospital care)

ห้องฉุกเฉินคุณภาพ (ER คุณภาพ)

หลักการและเหตุผล

ห้องฉุกเฉินเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมต่อการดูแลผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินนอกโรงพยาบาลกับการดูแลแบบ เฉพาะเจาะจง (Definitive Care) โดยมีหน้าที่ในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน ตั้งแต่การคัดแยก (Triage) การรักษา การประสาน การส่งต่อ เพื่อให้ผู้ป่วยฉุกเฉินพ้นภาวะฉุกเฉิน คือลดอัตราการเสียชีวิต การสูญเสียอวัยวะ และการทำงานของอวัยวะสำคัญ (Save Live, Save Limb, Save Function)

สถานการณ์ปัจจุบัน

๑. ห้องฉุกเฉินแออัด (ER Overcrowding) ปัจจุบันมีผู้รับบริการมากขึ้น พบว่าในปี ๒๕๕๙ มีผู้ป่วยมาใช้บริการห้อง ฉุกเฉิน ๓๕ ล้านครั้ง/ปี และมากกว่า ๖๐% เป็นผู้ป่วยไม่ฉุกเฉิน ทำให้ไม่สามารถดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินได้อย่างเต็มที่ และจากการวิจัยพบว่าภาวะห้องฉุกเฉินแออัดทำให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการดูแลรักษาล่าช้า มีความเสี่ยงสูงขึ้น และเกี่ยวข้องกับอัตราการเสียชีวิตที่สูงขึ้น

๒. ความเสี่ยงที่เกิดจากเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการวิจัยในต่างประเทศพบว่าห้องฉุกเฉินเป็นแผนกที่มีความเสี่ยงต่อภาวะเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์สูงเป็นอันดับสอง รองจากห้องคลอด และ ๗๐-๙๐% ของเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ สามารถป้องกันได้

๓. การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากห้องฉุกเฉินต้องดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินและต้องทำงานแข่งกับเวลารวมถึงเป็นแผนกที่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นต้องใช้บุคลากรการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน พยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน นักปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉิน ซึ่งจากการวางแผนกำลังคนต้องการแพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน ๒.๔:๑๐๐๐๐๐ ประชากร พยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉินและนักปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉิน ๔.๑:๑๐๐๐๐๐ ประชากร ภายใน ๑๐ ปี

๔. ความรุนแรงในห้องฉุกเฉินเพิ่มสูงขึ้น (Workplace Violence) ห้องฉุกเฉินต้องทำงานภายใต้แรงกดดันและความคาดหวังของผู้รับบริการ นอกจากนี้จำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ไม่สามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดข้อร้องเรียน ผู้รับบริการไม่พึงพอใจ เป็นสาเหตุให้สถิติผู้มารับบริการทำร้ายเจ้าหน้าที่ทั้ง ทางด้านร่างกายและวาจาเพิ่มสูงขึ้น

๕. ขาดมาตรฐานหรือแนวทางในการพัฒนา เนื่องจากห้องฉุกเฉินในสถานพยาบาลแต่ละระดับมีขีดความสามารถไม่เท่ากัน ทำให้การพัฒนาต้องอ้างอิงถึงระดับศักยภาพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการพัฒนาห้องฉุกเฉินที่ชัดเจน ทั้งด้านมาตรฐานการจัดบริการ มาตรฐานบุคลากร เครื่องมือ อาคารและสถานที่ เป็นต้น

แนวคิดการพัฒนาห้องฉุกเฉินคุณภาพ

จากสถานการณ์ห้องฉุกเฉินข้างต้นพบว่า ห้องฉุกเฉินอยู่ในภาวะที่เรียกว่า “High Demand with Inadequate Capacity” กระทรวงสาธารณสุขได้เล็งเห็นความสำคัญและความเร่งด่วนของการปฏิรูประบบบริการห้องฉุกเฉิน จึงได้ กำหนดนโยบาย “ห้องฉุกเฉินคุณภาพ” เพื่อให้เกิดการพัฒนาห้องฉุกเฉินคุณภาพเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ ใช้แนวคิด “Design Thinking” ซึ่งหมายถึง “กระบวนการคิดที่ใช้การทำความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยเอาผู้ใช้หรือลูกค้า เป็นศูนย์กลาง (People-Center) และนำเอาความคิดสร้างสรรค์และมุมมองจากคนหลาย ๆ สายมาสร้างแนวคิดและแนวทางการแก้ไข จากนั้นนำเอาแนวทางต่าง ๆ มาทดสอบและพัฒนา เพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับผู้ใช้และ สถานการณ์นั้นๆ” โดย Design Thinking มีหลายวิธี ซึ่งการพัฒนาห้องฉุกเฉินคุณภาพได้ใช้แนวคิด การคิดเชิงออกแบบ ของ Stanford University มี ๕ ขั้นตอนประกอบด้วย

- ๑) Emphasize
- ๒) Define
- ๓) Idea (Design)
- ๔) Prototype
- ๕) Test

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นห้องฉุกเฉินคุณภาพจึงมีเป้าหมายการพัฒนา ๓S (Staff, Structure, Service) เพื่อ ๒S (Safety, Satisfaction) ดังรูป

ER คุณภาพ : BETTER SAFER

ER คุณภาพ หมายถึง ห้องฉุกเฉินที่มีมาตรฐานให้การรักษาพยาบาล ผู้เจ็บป่วยวิกฤตฉุกเฉินอย่าง ทันเวลา ปลอดภัย ประทับใจ

องค์ประกอบ ER คุณภาพ

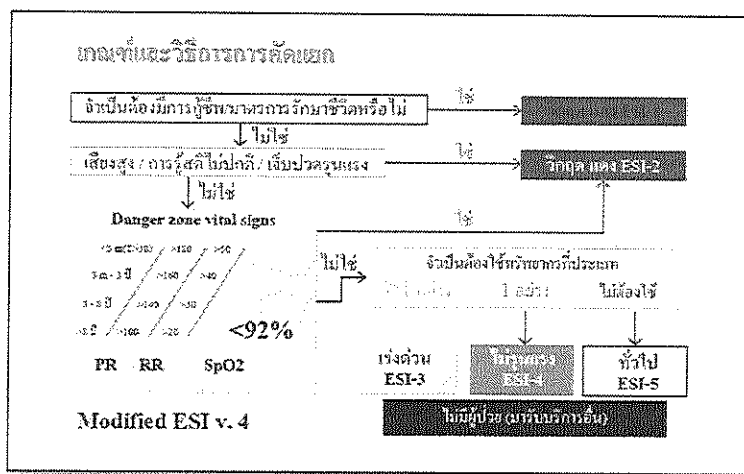

รูปภาพ ที่ ๑ องค์ประกอบ ER คุณภาพ

การคัดแยกประเภทผู้ป่วย (Triage)

การคัดแยกผู้ป่วยเจ็บ เป็นการจัดกลุ่มผู้ป่วยเจ็บตามระดับความรุนแรงเพื่อให้ผู้ป่วยเจ็บได้รับการรักษาที่เหมาะสมในกรณีที่มีผู้ป่วยเจ็บจำนวนมากเกินกว่าจำนวนบุคลากรที่ให้การช่วยเหลือ ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยเจ็บส่วนใหญ่ที่มีโอกาสรอดชีวิต สำหรับผู้ป่วยเจ็บที่มีอาการรุนแรง และมีโอกาสรอดชีวิตไม่มากนัก อาจไม่ได้รับการช่วยเหลือ ความหมาย การคัดแยกผู้ป่วยเมื่อมีจำนวนผู้ป่วยมาก แล้วเครื่องมือหรือผู้ดูแลไม่เพียงพอที่จะให้การรักษได้ทั้งหมดระบบการคัดแยก Emergency Severity Index หรือ ESI ถูกคิดค้นขึ้นโดย Richard Wueez และ David Eitel ในปี ๑๙๙๘ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย พบว่าระบบ ESI มีความน่าเชื่อถือ (reliability) ความเที่ยงตรงหรือความแม่นยำ (validity) และความน่าเชื่อถือในการวัดซ้ำ (inter rater reliability) มากกว่าระบบการคัดแยก

ผู้ป่วยแบบอื่นๆ ในปัจจุบันประเทศไทยได้ริเริ่มให้มีระบบการคัดแยกผู้ป่วยที่เป็นแบบแผนหรือมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศและจากข้อมูลเบื้องต้นที่กล่าวถึงข้อดีของระบบการคัดแยก ESI ทำให้มีการนำระบบนี้มาประยุกต์ใช้กับการคัดแยกผู้ป่วยที่ห้องฉุกเฉินตามที่สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) ได้มีประกาศคณะกรรมการ การแพทย์ฉุกเฉิน เรื่องหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อคัดแยกระดับความฉุกเฉินและมาตรฐานการปฏิบัติการฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ป่วยฉุกเฉิน ให้สถานพยาบาลหน่วยปฏิบัติการและผู้ปฏิบัติการดำเนินการตรวจคัดแยก ระดับความฉุกเฉินและจัดให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการปฏิบัติการฉุกเฉิน ตามลำดับความเร่งด่วนทางการแพทย์ฉุกเฉิน แบ่งเป็น ๕ ระดับตามความเร่งด่วนในการปฏิบัติการ โดยกำหนดให้ใช้เกณฑ์การประเมินเพื่อคัดแยกระดับความฉุกเฉิน ห้องฉุกเฉิน ตามแนวทางการคัดแยกของ ESI Version ๔ แบบ ๕ ระดับ ดังแผนภูมิภาพ ต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๒ แสดงระบบการคัดแยกของ ESI Version ๔ แบบ ๕ ระดับ โดยมีหลักการหรือแนวทางในการคัดแยกผู้ป่วยออกเป็น ๕ ระดับ ตามระบบ ESI version ๔ ดังต่อไปนี้

ESI level ๑ ผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤต (Life threatening condition) ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยกะทันหันซึ่งมีภาวะคุกคามต่อชีวิต ซึ่งหากไม่ได้รับ ปฏิบัติการแพทย์ทันทีเพื่อแก้ไขระบบการหายใจ ระบบไหลเวียนโลหิต หรือระบบประสาทแล้ว ผู้ป่วยจะมีโอกาสเสียชีวิตได้สูงหรือทำให้การบาดเจ็บหรืออาการป่วยของผู้ป่วยฉุกเฉินนั้นรุนแรงขึ้นหรือเกิด ภาวะแทรกซ้อนขึ้นได้อย่างฉับไว พิจารณาคัดแยกผู้ป่วยในขั้นนี้โดยประเมินว่า “ผู้ป่วยกำลังจะเสียชีวิตหรือไม่” หากไม่ได้รับการรักษา ที่ทันท่วงที หรือ พิจารณาในรายละเอียดว่า “ผู้ป่วยรายนี้ ต้องได้รับหัตถการช่วยชีวิต (Life Saving Intervention) หรือไม่” เพื่อแก้ไขระบบการหายใจ ระบบไหลเวียนโลหิต หรือระบบประสาท

ESI level ๒ ผู้ป่วยฉุกเฉินเร่งด่วน (Emergency condition) ได้แก่ บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยซึ่งมีภาวะเฉียบพลันมากหรือเจ็บปวดรุนแรง จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติทางการแพทย์อย่างรีบด่วนมิฉะนั้นจะทำให้การบาดเจ็บหรืออาการป่วยของผู้ป่วยฉุกเฉินนั้นรุนแรงขึ้นหรือเกิดภาวะแทรกซ้อนขึ้น ซึ่งส่งผลให้เสียชีวิตหรือพิการในระยะต่อมาได้ พิจารณาคัดแยกผู้ป่วยใน ขั้นนี้โดยประเมินว่า “ผู้ป่วยสามารถรอดได้หรือไม่” หรือ พิจารณาในรายละเอียดโดยตั้งคำถาม ๓ คำถาม ดังต่อไปนี้ คือ

๑. High risk situation : “เป็นผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงหรือไม่” โดยผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงนี้ คือ ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีความเจ็บป่วย ที่มีโอกาสที่จะเกิดอาการรุนแรงขึ้นได้ง่าย หรือ ต้องใช้เวลาในการรักษาแบบ เร่งด่วน ไม่เช่นนั้นจะเกิดภาวะแทรกซ้อนหรือพิการได้ หากไม่ได้รับการรักษาในช่วงเวลาที่กำหนด

๒. Confused/Lethargic/disoriented : “ผู้ป่วยซึม สับสนหรือไม่” โดยพิจารณาว่าเป็นอาการที่เกิดขึ้นใหม่

๓. Severe Pain/Distress : “ผู้ป่วยกำลังมีความทุกข์ทรมานหรือเจ็บปวดมาก” ในกรณีของผู้ป่วยที่เจ็บปวดมากในอวัยวะที่สำคัญ ให้ใช้ระดับคะแนนความเจ็บปวด (Pain Score) มากกว่าหรือเท่ากับ ๗ ร่วมกับลักษณะอาการผู้ป่วย เช่น สีหน้า ร้องไห้ เหงื่อแตก นอนบิดตัว สัญญาณชีพ เช่น hypertension, tachycardia, tachypnea เป็นต้น ประกอบการพิจารณาคัดแยกผู้ป่วยในขั้นนี้ด้วย

ESI level ๓ ผู้ป่วยฉุกเฉินไม่รุนแรง (Urgency condition) ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยซึ่งมีภาวะเฉียบพลันไม่รุนแรง สามารถรอรับปฏิบัติการแพทย์ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือเดินทางไปรับบริการสาธารณสุขด้วยตนเองได้ แต่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและหากปล่อยไว้เกินเวลาอันสมควรแล้วจะทำให้การบาดเจ็บหรืออาการป่วยของผู้ป่วยฉุกเฉินนั้นรุนแรงขึ้นหรือเกิดภาวะแทรกซ้อนขึ้นได้ พิจารณาคัดแยกผู้ป่วยในขั้นนี้ โดยดูว่าผู้ป่วยรายนี้ ต้องมีการใช้ทรัพยากร (Resource Needs) ในการ ตรวจและรักษามากกว่า ๑ อย่างขึ้นไป และมีสัญญาณชีพที่ไม่อยู่ในภาวะอันตราย

ESI level ๔ ผู้ป่วยทั่วไป (Semi-Urgency condition) ได้แก่ บุคคลที่เจ็บป่วยแต่ไม่ใช่ผู้ป่วยฉุกเฉิน ซึ่งอาจรอรับหรือเลือกสรรบริการสาธารณสุขในเวลาทำการปกติได้โดยไม่ก่อให้เกิดอาการที่รุนแรงขึ้นหรือภาวะแทรกซ้อนตามมา พิจารณาคัดแยกผู้ป่วยในขั้นนี้ โดยดูว่าผู้ป่วยรายนี้มีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร (Resource Needs) ๑ อย่างเพื่อรักษาหรือตรวจวินิจฉัยเพิ่มเติม

ESI level ๕ ผู้รับบริการสาธารณสุขอื่น (Non Urgency condition) ได้แก่ บุคคลซึ่งรับบริการสาธารณสุขหรือบริการอื่นโดยไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากร สามารถรอรับการ บริการทางสาธารณสุขในเวลาทำการปกติ

๔. การส่งต่อ (Interfacility transfer)

ระบบปฏิบัติการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่างสถานพยาบาล(Interfacility transfer System) หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน ตั้งแต่ระดับนโยบาย โครงสร้าง การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การส่งต่อ ข้อมูล การสื่อสาร การปฏิบัติการฉุกเฉิน (การเตรียมการก่อนการส่งต่อ การดูแล ระหว่างการส่งต่อ และการส่งมอบผู้ป่วยฉุกเฉินแก่สถานพยาบาลปลายทาง) รวมทั้งการกำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการดูแลที่ได้ มาตรฐานและมีความปลอดภัย การส่งต่อแบ่งเป็น

๑. การส่งต่อภายในโรงพยาบาล (Intra-hospital Transportation)

๒. การส่งต่อระหว่างโรงพยาบาล (Inter-hospital Transportation) วิธีการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่างโรงพยาบาล (Mode of Transportation) สามารถทำได้ ๓ ทาง คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ทั้งนี้ การพิจารณาเลือกวิธีการส่งต่อผู้ป่วยขึ้นกับระดับความเฉียบพลันของอาการผู้ป่วย ระยะทาง เส้นทาง เวลาที่ส่งต่อ ภูมิประเทศ และสภาพอากาศ โดยพิจารณาตามข้อบ่งชี้ที่สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติกำหนด

การบริหารทรัพยากรในระบบปฏิบัติการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่าง สถานพยาบาล (Resource Manangement for Interfacility Transfer)

พยาบาลวิชาชีพ แบ่งระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพด้านปฏิบัติการ ตาม กพร. มี ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับ Basic : มีประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน ๐-๑ ปีและผ่านการฝึกอบรม Basic Interfacility Ground Transportation

ระดับจัดทำ : มีประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน ๑ - ๓ ปีผ่านเกณฑ์สมรรถนะระดับ Basic และผ่านการฝึกอบรม ACLS + PALS หรือ หลักสูตรเทียบเคียง

ระดับการพัฒนา : มีประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ห้องอุบัติเหตุ ฉุกเฉิน ๓ - ๕ ปีผ่านเกณฑ์สมรรถนะระดับ และผ่านการฝึกอบรม ITLS + Neonatal Resuscitation หรือหลักสูตรเทียบเคียง

ระดับขั้นสูง : มีประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ห้องอุบัติเหตุ ฉุกเฉิน มากกว่า ๕ ปีผ่านเกณฑ์สมรรถนะระดับ และผ่านการฝึกอบรม หรือหลักสูตรเทียบเคียง กรณีที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเวชปฏิบัติฉุกเฉิน ให้เทียบเท่าระดับ ๓ โดยไม่นับประสบการณ์ในห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน ตามที่กำหนด

ระดับ	ประสบการณ์ใน ER*	Minimum Requirement for Staff Qualifications
Basic	0-1 ปี	Basic Interfacility Ground Transportation + BLS
Doing	1-3 ปี	ระดับ Basic + ACLS + ATCN/ITLS
Develop	3-5 ปี	ระดับ Doing + PALS + Neonatal Resuscitation
Advance	มากกว่า 5 ปี	ระดับ Develop + Critical Care Transportation

ตารางที่ ๑ สรุประดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

การจำแนกระดับความเฉียบพลันของผู้ป่วยในปฏิบัติการส่งต่อ ผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่างสถานพยาบาล (Levels of Patient Acuity for Interfacility Transfer)

สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติได้มีการทบทวนแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ การจำแนกระดับความเฉียบพลันของผู้ป่วยในปฏิบัติการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่างสถานพยาบาล และมีความเห็นร่วมกันว่า มาตรฐานการนำส่งผู้ป่วยฉุกเฉินของประเทศ สหรัฐอเมริกา (National Highway Traffic Safety Administration [NHTSA] , ๒๐๐๒) ที่มีการแบ่งเป็น ๕ ระดับ

U : ผู้ป่วยไร้เสถียรภาพ (Unstable) นำส่งโดยทีมจำนวนรวมทั้งสิ้น อย่างน้อย ๓ คน ซึ่งประกอบด้วย

๑) หัวหน้าทีม จำนวน ๑ คน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Advance (หากมีแพทย์ติดตามส่งผู้ป่วย ให้แพทย์ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีม)

๒) พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Develop หรือ Doing จำนวน ๑ คน

๓) พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Basic จำนวน ๑ คน

H : ผู้ป่วยมีเสถียรภาพ มีความเสี่ยงต่อการทรุดลงเฉียบพลันสูง (Stable with High risk of deterioration) นำส่งโดยทีมจำนวนรวมทั้งสิ้น อย่างน้อย ๒ คน ซึ่งประกอบด้วย

๑) หัวหน้าทีม จำนวน ๑ คน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Develop

๒) พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Doing จำนวน ๑ คน

M : ผู้ป่วยมี เสถียรภาพ มีความเสี่ยงต่อการทรุดลงเฉียบพลันปาน (กลาง Stable with Medium risk of deterioration) นำส่ง โดยทีมจำนวนรวมทั้งสิ้น อย่างน้อย ๒ คน ซึ่งประกอบด้วย

๑) หัวหน้าทีม จำนวน ๑ คน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Doing

๒) พยาบาลวิชาชีพ ระดับ Basic จำนวน ๑ คน กรณีระดับ M ชนิด fast track เช่น STEMI fast
ให้นำส่งโดยทีมบุคลากรเช่นเดียวกับระดับ H

L : ผู้ป่วยมีเสถียรภาพ มีความเสี่ยงต่อการทรุดลงเฉียบพลันต่ำ (Stable with Low risk of deterioration)
นำส่งโดยพยาบาลวิชาชีพ ระดับ Basic จำนวน ๑ คน

N : ผู้ป่วยมีเสถียรภาพ ไม่มีความเสี่ยงต่อการทรุดลงเฉียบพลัน (Stable with No risk of deterioration)
อาจนำส่งโดย พยาบาล วิชาชีพ ระดับ Basic จำนวน ๑ คน หรือไม่มีบุคลากรในการนำส่งก็ได้

Level	Level of Patients Acuity	Competency				จำนวน รวม ในทีม
		Advance	Develop	Doing	Basic	
U	Unstable	1	1		1	3 คน
H	Stable with High Risk of Deterioration		1	1		2 คน
M	Stable with Medium Risk of Deterioration			1	1	2 คน
L	Stable with Low Risk of Deterioration				1	1 คน
N	Stable with No Risk of Deterioration				≥1	0-1 คน

ตารางที่ ๒ กำหนดประเภทบุคลากรในทีมปฏิบัติการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินระหว่าง สถานพยาบาล

๕. การจัดการระบบบริหารกรณีเกิดอุบัติเหตุหมู่ (Mass Casualties Incident) และการเตรียมแผนรองรับภัยพิบัติของโรงพยาบาล (Disaster preparedness & hospital preparedness for Emergency)

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ : กล่าวไว้ว่า “สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ภัยหนาว ภัยโรคระบาดในมนุษย์ ภัยโรคระบาดสัตว์ ภัยโรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุขไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติมีผู้ทำให้เกิดขึ้นอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใดซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐและให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย “ภัยทางอากาศ” หมายความว่า ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ “การก่อวินาศกรรม” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐหรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวนขัดขวางหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติงานใดๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมืองการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

หลักการเตรียมความพร้อม เพื่อบริหารจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัย

๑. ตระหนัก / มีจิตสำนึกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น
๒. ศึกษาหาความเสี่ยง
๓. มีระบบเตือนภัย
๔. มีการฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ เพื่อลดความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น
๕. เตรียมแผนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้า
๖. ซ้อมแผนสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังช่วยเหลือสนับสนุนและลำเลียงขนย้าย

๗. ประเมินผลปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ทันสมัยและสามารถปฏิบัติได้จริง

เมื่อเกิดสาธารณภัย (Disaster) มักมีผลทำให้เกิดผู้ป่วยเจ็บจำนวนมาก (Mass Casualty) การจัดเตรียมแผนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ การเกิดความสับสนวุ่นวาย และการสูญเสียจากสาธารณภัยลดน้อยลงไปในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของหน้าที่ที่ต้องให้การดูแล ผู้ป่วยเจ็บ ณ จุดเกิดเหตุ ต้องทราบถึงแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนแผนการรับมือภัยหมู่ได้อย่างถูกต้อง

ภาวะผู้ป่วยเจ็บอุบัติเหตุหมู่ (Mass Casualty Incident : MCI)

หมายถึง มีผู้ป่วยเจ็บจำนวนมากที่ต้องการบริการ การทางการแพทย์มากเกินไปจนขีดความสามารถที่บริการทางการแพทย์จะตอบสนองได้ (MCI = Healthcare Need > Resources) ดังนั้น ขั้นตอนแรกในการจะบอกว่าเป็นเหตุการณ์อุบัติเหตุหมู่หรือไม่นั้น คือ ต้องรู้ขีดความสามารถของเราเอง ทั้งด้านบุคลากรที่มีจำนวนและขีดความสามารถในการรักษาพยาบาล ผู้ป่วยกลุ่มนี้ความสามารถในการรับผู้ป่วยเจ็บของสถานพยาบาล ความสามารถในการส่งต่อผู้ป่วยเจ็บไปยังสถานพยาบาลต่างๆ ภาวะอุบัติเหตุหมู่นี้อาจส่งผลได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับ ณ จุดเกิดเหตุ ผู้เกี่ยวข้อง คือ ความช่วยเหลือจากชุมชนนั่นเองและความช่วยเหลือจากหน่วยกู้ชีพฉุกเฉิน (EMS) ที่จะเข้าไปในลำดับต่อมาสู่ระดับโรงพยาบาลที่จะให้การดูแลรักษาการบาดเจ็บที่สูงขึ้นตามลำดับกรณีสถานการณ์นั้นมีขนาดใหญ่ มีผู้ป่วยเจ็บจำนวนมากและขยายตัวในวงกว้างเป้าหมายในการรับมือ ผู้ป่วยอุบัติเหตุหมู่ คือ ใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ช่วยชีวิตผู้ป่วยเจ็บให้ได้จำนวนมากที่สุด

รูปแบบของแผนเตรียมรับมืออุบัติเหตุหมู่ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะดังนี้

- แผนรับมืออุบัติเหตุ ณ จุดเกิดเหตุ
- แผนรับมืออุบัติเหตุในโรงพยาบาล

แผนรับมืออุบัติเหตุ ณ จุดเกิดเหตุ เป็นการจักระบบการช่วยเหลือ ณ จุดเกิดเหตุ โดยมีบุคลากรทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อาสาสมัครกู้ภัย ดับเพลิง เป็นต้น มาร่วมกันช่วยเหลือและเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บไปส่งยัง ร.พ.ที่เหมาะสม ซึ่งแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับชาติมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ (ในเขต กทม. ผู้รับผิดชอบคือ กรุงเทพมหานคร) การมีแผนฯ นับว่าเป็นเรื่องที่ดีเพื่อรับสถานการณ์สาธารณภัยเพื่อช่วยลดปัญหาความสับสนในการปฏิบัติงาน (ตัวอย่าง เช่น การเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ ประเทศเราขาดความพร้อมในการเตรียมรับสถานการณ์ จึงเกิดความสับสนวุ่นวาย)

ปัญหาที่มักพบ ในกรณีสาธารณภัยที่มีผลให้เกิดผู้ป่วยเจ็บจำนวนมาก (Mass casualty)

๑. ไม่สามารถระดมทีมเข้าช่วยเหลือผู้ป่วยเจ็บในเวลาอันรวดเร็ว
๒. เคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บโดยไม่มีกรปฐมพยาบาล
๓. ไม่มีการตั้งจุดรวมคนไข้ (Collecting area)
๔. ไม่มีระบบการคัดแยกผู้ป่วยเจ็บ (Triage) ต่างคนต่างนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล
๕. ใช้เวลามากเกินไปหรือวิธีการไม่เหมาะสมในการดูแลผู้ป่วยเจ็บ
๖. ทีมที่มาถึงทีมแรกไม่ควบคุมสถานการณ์แต่เข้าช่วยเหลือผู้ป่วยเจ็บ - นำผู้ป่วยเจ็บส่ง รพ.เร็วเกินไป
๗. ทีมงานแต่ละระดับไม่รู้บทบาทตัวเอง
๘. ขาดการประสานงานการนำผู้ป่วยเจ็บส่งรพ.ทำให้คนไข้กระจุกอยู่ในบางรพ.มากเกินไป
๙. ขาดผู้สั่งการ (Commander)
๑๐. ขาดแผนการควบคุมสถานการณ์และขาดการอบรมทีมงานที่เกี่ยวข้อง

๑๑. ขาดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เหมาะสม
๑๒. ระบบการสื่อสารขัดข้อง
๑๓. อุปกรณ์การช่วยเหลือผู้ป่วยเจ็บไม่เพียงพอ

หลักการช่วยเหลือ ณ จุดเกิดเหตุ

๑. การประเมินสถานการณ์ (Scene Size - Up)
๒. การรายงานสถานการณ์ (Reporting)
๓. เคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บมายังที่ที่ปลอดภัย เพื่อจัดเป็นที่คัดแยกผู้ป่วยเจ็บ (Triage area)
๔. การแบ่งกลุ่มผู้ป่วยเจ็บ (Minimal, Delayed, Immediate, Expectance)
๕. การช่วยชีวิตและปฐมพยาบาล
๖. การลำเลียงส่ง ร.พ.ที่เหมาะสม
๗. การสื่อสาร

การประเมินสถานการณ์เพื่อรายงานเหตุการณ์ : มีหลักการ ดังนี้

๑. ตั้งสติอย่าตกใจ
๒. เกิดเหตุอะไรที่ไหน
๓. มีผู้ป่วยเจ็บประมาณเท่าไรมีอาการอย่างไร
๔. ขอกำลังสนับสนุนถ้าเกินกำลัง
๕. รายงานตามข้อเท็จจริง ที่รู้ ที่เห็น ที่ฟัง

แผนรับอุบัติเหตุหมู่ในโรงพยาบาล การเตรียมพร้อมเพื่อวางแผนการตั้งรับอุบัติเหตุหมู่ในโรงพยาบาล จะต้องมีการเตรียมการที่รับผิดชอบ อย่างชัดเจน ซึ่งควรประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการ
๒. รองผู้อำนวยการที่เกี่ยวข้อง
๓. หัวหน้ากลุ่มงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง
๔. หัวหน้างานต่างๆที่เกี่ยวข้อง
๕. ที่ปรึกษานอกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเตรียมงานด้านต่าง ๆ มีดังนี้

๑. สถานที่ : จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถานที่ที่ใช้ปฏิบัติงานในยามปกติ ให้เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานในยามเกิดอุบัติเหตุหมู่ให้ได้มากที่สุด ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

- ๑.๑ ศูนย์บัญชาการควรอยู่บริเวณคาน์เตอร์ในห้องฉุกเฉิน
- ๑.๒ พื้นที่คัดแยก ควรอยู่บริเวณหน้าห้องฉุกเฉิน ไม่มีสิ่งกีดขวางทางสัญจรไปมา

(กรณีที่เป็นอุบัติเหตุ จากสารเคมี ควรจัดให้มีบริเวณชำระล้างตัวก่อนที่จะส่งผู้ป่วยเข้าไปในห้องฉุกเฉิน) บริเวณนี้ควรมีบุคลากรทาง การแพทย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการคัดแยกผู้ป่วยเจ็บ โดยทั่วไปแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม โดยใช้สี เป็นสัญลักษณ์ ติดป้ายแบ่งกลุ่มตามอาการ ดังนี้

- ป้ายสีแดง (RED) : กลุ่มผู้ป่วยเจ็บอาการรุนแรง รอการรักษาไม่ได้ (Immediate)

- ป้ายสีเหลือง (YELLOW) : กลุ่มผู้ป่วยที่รอการรักษาได้ (Delayed)
- ป้ายสีเขียว (GREEN) : กลุ่มผู้ป่วยเจ็บอาการเล็กน้อย (Minimal)
- ป้ายสีดำ (BLACK) : กลุ่มผู้ป่วยเจ็บที่คาดว่าจะเสียชีวิต

๑.๓ พื้นที่ในการรองรับผู้ป่วยเจ็บในแต่ละกลุ่มตามความรุนแรง ควรยึดห้องฉุกเฉินเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักดังนี้

- โซนสีแดง ควรอยู่ในห้องฉุกเฉินหรือห้อง Resuscitate (ถ้ามี)
- โซนสีเหลือง ควรอยู่บริเวณที่ถัดจากสีแดง หรือใกล้เคียงกัน ผู้ป่วยเจ็บควรอยู่บนรถเข็นสามารถ เคลื่อนย้ายได้ ในกรณีที่อาการเปลี่ยนแปลง
- โซนสีเขียว ควรอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลออกมาจากสีแดงและสีเหลือง เพราะผู้ป่วยเจ็บช่วยเหลือตัวเอง ได้ และมักมีจำนวนมากกว่าสีอื่นๆ
- โซนสีดำ ควรจัดให้อยู่ในห้องที่มีมิดชิด หมายเหตุ: ในแต่ละโซน ต้องมีสัญลักษณ์สีติดบอกไว้ด้วยอย่างชัดเจน

- พื้นที่การถือครอง: โดยเฉพาะในกรณีสาธารณภัย (Disaster) ซึ่งมีความจำเป็นเพราะพื้นที่ต่างๆ ใน แผนอาจไม่เพียงพอในการใช้งาน ซึ่งอาจใช้พื้นที่รอยต่อของตัวตึก หรือสถานที่ที่เหมาะสมมาก ที่สุดในขณะนั้น

๑.๔ สถานที่ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บเดิมที่อยู่ในห้องฉุกเฉิน ต้องจัดระบบการเคลื่อนย้ายและสถานที่รองรับอย่างชัดเจน โดยทั่วไปจะพิจารณาสถานที่ที่ใกล้เคียงกับห้องฉุกเฉิน เป็นที่รองรับผู้ป่วยเจ็บเดิมที่อยู่ในห้องฉุกเฉินไปทำการตรวจรักษาต่อ เช่น OPD ต่างๆ เป็นต้น

๑.๕ หอผู้ป่วยหนักหรือหอผู้ป่วยที่จะรองรับผู้บาดเจ็บ จะต้องมีการเตรียมเตียงสำรองหรือแผนการย้ายผู้ป่วยที่มีอาการดีขึ้นไปยังตึกที่ได้เตรียมไว้ในแผน

๑.๖ งานห้องผ่าตัด ต้องมีแผนการพิจารณาจัดทำผ่าตัดปกติหรือไม่อย่างไร ในกรณีที่มีอุบัติเหตุหมู่เข้ามาเป็นจำนวนมากและต้องทำการผ่าตัดด่วนหลายราย

๒.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

๒.๓.๑ ต่อตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการพยาบาลเฉพาะทาง การพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน ทำให้สามารถให้การดูแลผู้ป่วยทั้งฉุกเฉิน ผู้ป่วยอุบัติเหตุ อายุรกรรม ผู้ป่วยเด็ก หญิงตั้งครรภ์ ได้อย่างครอบคลุมทั้งในระยะก่อนถึงโรงพยาบาล ในโรงพยาบาล และการส่งต่อระหว่างโรงพยาบาล

๒.๓.๒ ต่อหน่วยงาน เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้มาช่วยพัฒนางานและการบริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน การดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินในโรงพยาบาลระบบการส่งต่อระหว่างสถานพยาบาลให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของโรงพยาบาลราชพิพัฒน์เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์สูงสุดและการบริการที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน

ส่วนที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค

- ๓.๑ การปรับปรุง เนื้อหาที่ได้รับการอบรมค่อนข้างเยาะทำให้ต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน
๓.๒ การพัฒนา มีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับระยะเวลาเข้ารับการอบรม

ส่วนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....เนื่องจากการศึกษาต่อมีหลายหลักสูตรรวมกัน การศึกษาในส่วนของเวชปฏิบัติฉุกเฉินอาจจะไม่ได้ลง
รายละเอียดในบางหัวข้อ.....

ลงชื่อ..... อรุณโรจน์ งามแท้ .....ผู้รายงาน
(นางสาวอรุณโรจน์ งามแท้...)

ส่วนที่ ๕ ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

.....ผู้ให้ข้อเสนอแนะมีความซื่อสัตย์ ได้รับ สวัสดิการจาก ภาครัฐ ใ้บริการ ทั่ว ไปด้วย ดี ใจ ครับ.....

ลงชื่อ..... หัวหน้าส่วนราชการ
(นายสุรสิทธิ์ แสงทองพานิชกุล)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชพพัฒน์

รายงานฝึกอบรม

EMERGENCY CARE SYSTEM

หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง
สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน

จัดทำโดย นางสาวอรุณรัตน์ ม่วงท่า
ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลราชวิถี

ระบบการรักษาพยาบาล ประกอบด้วย

การป้องกันก่อนเกิดเหตุ (Prevention)

- การวางแผนบริหารจัดการ (Planing)
- การจัดเตรียมอุปกรณ์ (Equipment)
- การฝึกอบรมเพื่อเตรียมพร้อมบุคลากร (Training)

หลักการช่วยเหลือ ณ จุดเกิดเหตุ

- การประเมินสถานการณ์ (Scene Size - Up)
- การรายงานสถานการณ์ (Reporting)
- เคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บมาอยู่ที่ที่ปลอดภัย (Triage area)
- การแบ่งกลุ่มผู้ป่วยเจ็บ (Minimal, Delayed, Immediate, Expectance)
- การช่วยชีวิตและปฐมพยาบาล
- การลำเลียงส่ง ร.พ.ที่เหมาะสม
- การสื่อสาร

การจัดระบบบริหารกรณีเกิดอุบัติเหตุหมู่ (MASS CASUALTIES INCIDENT)

การดูแล ณ จุดเกิดเหตุ (Prehospital care)

- การเจ็บป่วยฉุกเฉินและการพบเหตุ (Detection)
- การแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือ (Reporting)
- การออกปฏิบัติการของชุดปฏิบัติการฉุกเฉิน (Response)
- การดูแล ณ จุดเกิดเหตุ (On Scene care)
- การดูแลระหว่างนำส่ง (Care in transit)
- การนำส่งสถานพยาบาล (Transfer to the definitive care)

การส่งต่อ (INTERFACILITY TRANSFER)

การส่งต่อภายในโรงพยาบาล (Intra-hospital Transportation), การส่งต่อระหว่างโรงพยาบาล (Inter-hospital Transportation)

ประโยชน์ที่ได้รับ

เกิดการพัฒนาคความรู้ ทักษะ ด้านการดูแลผู้ป่วยเฉพาะทางด้านเวชปฏิบัติฉุกเฉินส่งผลให้สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยได้ทั้งอายุรกรรมและอุบัติเหตุได้ครอบคลุมทั้งในระยะก่อนถึงโรงพยาบาล ในโรงพยาบาล และการส่งต่อระหว่างโรงพยาบาล

การนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

สามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนา ตนเอง หน่วยงาน และโรงพยาบาล ทำให้การดูแลผู้ป่วยทุกประเภทมีคุณภาพมากขึ้น ทั้งในระยะก่อนถึงโรงพยาบาล ระยะในโรงพยาบาล และการส่งต่อ ตอบสนองต่อนโยบายของโรงพยาบาล